

OVERZICHT PILOOTPROJECTEN KERNVERSTERKING

REGIO NETWERK GENT

LOKAAL
GRENSVERLEGGEND

Colofon

Verantwoordelijke uitgever

Sofie Vandelannoote (Veneco)

Redactie

Benjamin Descamps,
Pieter-Jan Fieremans,
Marieke Van Eyghen,
Sofie Vandelannoote

Beeldmateriaal

Eigen fotomateriaal
Edville
Joeri Seymourtier
Autodelen.net
Idola BC

BGTS-kanaalzone.eu
EVERGEM-GENT-TERNEUZEN-ZELZATE

| workshop & meeting rooms |

| conference & education room |

| yoga & motion studio |

| event & gallery |

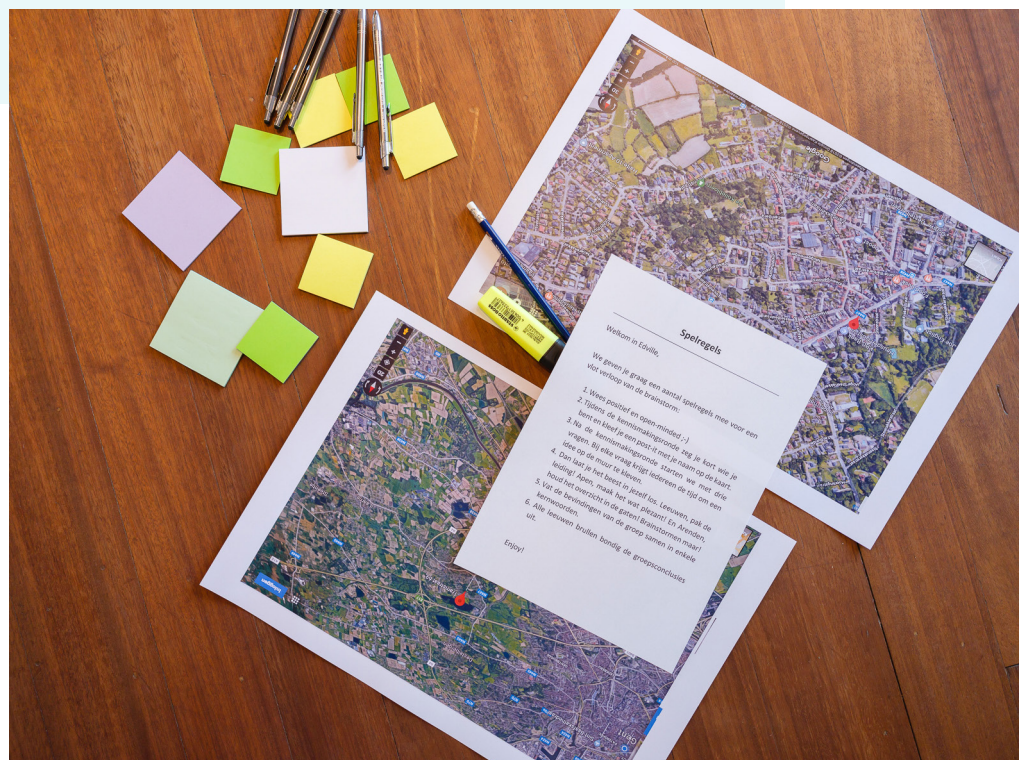
| silent room |

| network lounge & bar |

Kernversterking...

... is een term die sinds de aankondiging van de betonstop fors opgang heeft gemaakt dat aantoonst hoe we onze ruimtelijke ordening wél moeten organiseren: dichter, nabijer, hoger en met meer verwevenheid van functies.

Een ongenueanceerde interpretatie van het begrip leidt tot onwenselijke uitkomsten. Het gevaar bestaat dat steden en gemeenten goede ruimtelijke oplossingen bedenken op ongeschikte locaties. Niet elke dorpskern in Vlaanderen moet worden verdicht. Niet elke kerktoeren verdraagt een appartementsblok naast zich.

Het Regionetwerk Gent heeft daarom een aantal ruimtelijke en economische principes uitgewerkt en uitgetest in de praktijk. Kernversterking is in de eerste plaats maatwerk. Elke kern heeft specifieke uitdagingen die een eigen aanpak vergt.

In de ene gemeente is leefbaarheid een grote uitdaging, terwijl een tekort aan groenvoorzieningen of de mobiliteitsdruk in andere gemeenten meespelen. Vanuit een regionaal perspectief hebben we in elf gemeenten verschillende pilootprojecten opgestart om die uitdagingen aan te pakken. De aanpak ervan was vaak evenementieel, de logica erachter is structureel.

Het resultaat daarvan geven wij u graag in deze publicatie mee. Verwacht geen lange theoretische beschouwingen. We hebben een aantal abstracte principes omgezet in praktische instrumenten die hopelijk bruikbaar, herkenbaar en herhaalbaar zijn. Voor elke gemeente, voor heel de regio.

Inhoudstafel

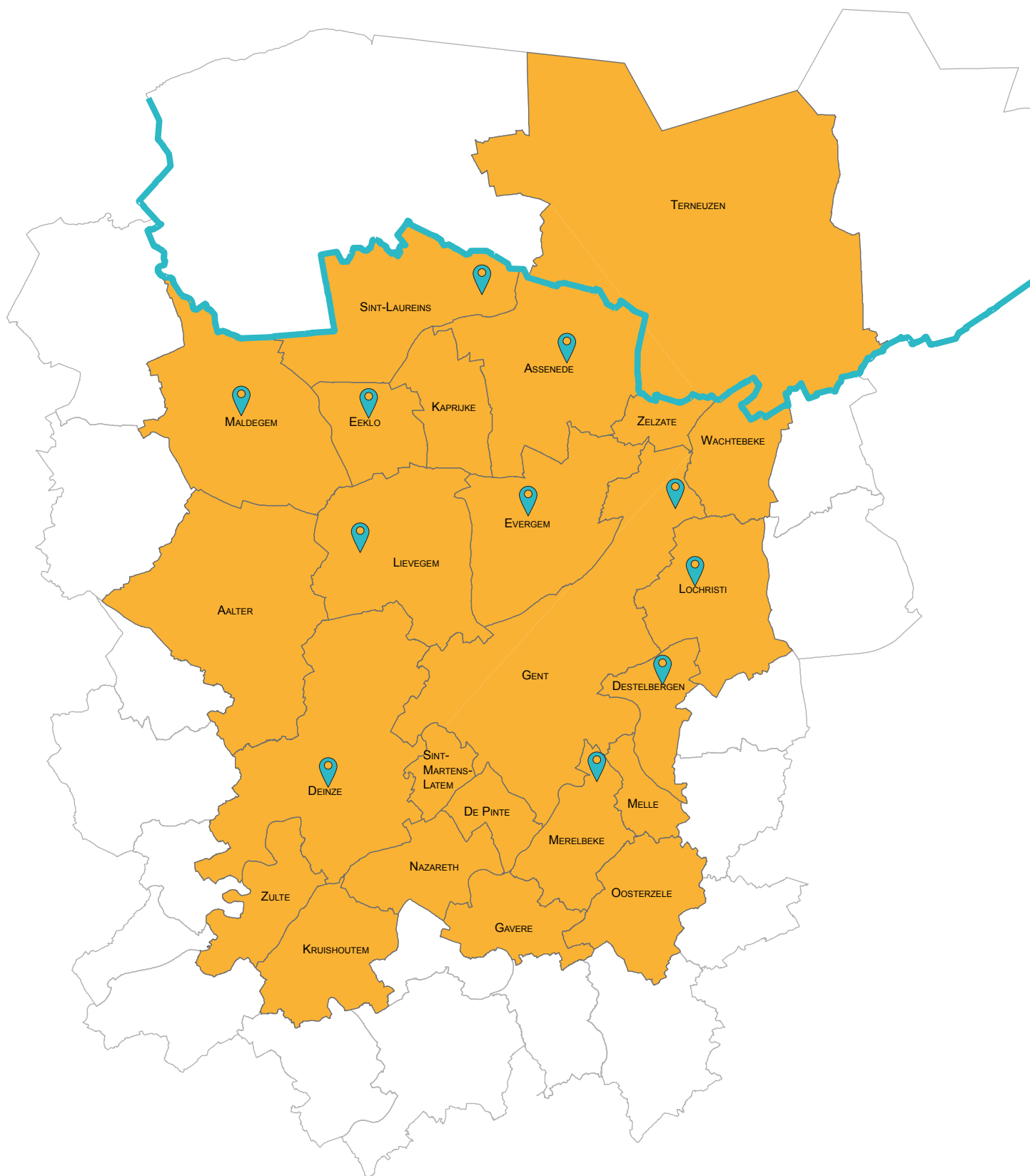
Pilootprojecten

01	Tijdelijk ruimtegebruik: pop-ups in Zomergem	10
02	Vergroenen: een nieuw park in Merelbeke	14
03	Circulaire economie in Deinze	18
04	Centraliseren: het dorpspunt in Sint-Kruis-Winkel	20
05	Werken in de eigen gemeente: co-working in Lochristi	22

06	Cocreëren in de eigen gemeente: Destelbergen	24
07	Innoveren: techniekacademies en fablabs in Destelbergen, Lochristi, Maldegem en Evergem	26
08	Delen: autodelen in Assenede	28
	Een blik op de toekomst	30

Pilootprojecten

In elf gemeenten van het Regionetwerk Gent hebben we verschillende kernversterkende pilootprojecten opgestart. Vooraf werden de gemeenten via een enquête bevraagd om een zicht te krijgen op de lokale noden en de interesse om een pilootproject op te starten. Vooral het aanpakken van leegstand en de zoektocht naar zinvolle invullingen stond hoog op de agenda. De lokale besturen konden ook hun interesse laten blijken na een deelname aan een workshop op een regiolab. Nu het ESF-dossier versterkt streekbeleid met een jaar verlengd zal worden, krijgen de gemeenten opnieuw de kans om zich voor een pilootproject aan te melden.

01 Tijdelijk ruimtegebruik: pop-ups in Zomergem

De dorpskern van Zomergem heeft heel wat troeven. Het aanwezige erfgoed geeft het dorp een mooie historische aanblik en is door een boomrijke laan verbonden met de omgeving via de Dreef, de lokale winkelstraat. Zomergem heeft op zich weinig leegstaande handelspanden. De gemeente moedigt haar inwoners aan om op lokaal te winkelen. Dit creëert dynamiek en maakt de dorpskern aantrekkelijk. Samen met de handelaars bedenkt en ondersteunt de gemeente allerlei initiatieven om dit te versterken. De slagzin van de Zelfstandige Ondernemers Zomergem (ZOZ) is niet voor niets 'beleven en verbinden'.

Met het Regionetwerk Gent hebben we een pilootproject opgestart dat hierop inspeelde. Met de weinige leegstaande panden kon toch op een creatieve manier worden omgesprongen. Daarom werkten we rond het concept tijdelijk ruimtegebruik. In Zomergem initieerden we verschillende pop-upconcepten. Door vanuit het beleid tijdelijk ruimtegebruik aan te moedigen, worden mensen gestimuleerd om te ondernemen.

“Het pop-upverhaal van Zomergem Open was een uitgelezen kans om mijn ondernemershobby als fietsenmaker professioneel te testen. Met succes, want ik ben van plan om me permanent in Zomergem te vestigen en de zaak zelfs uit te breiden.”

- Bart Thienpond

01. Jarenlang herstellde Bart Thienpond fietsen van mensen uit de buurt bij zich thuis. Zijn hobby begon steeds grotere proporties aan te nemen. Een leegstaand pand op de markt van Zomergem was een ideale locatie om een pop-up fietsherstelplaats voor één jaar in onder te brengen. Zomergem heeft terug een fietsenmaker. En nu Bart een jaar getest heeft, wil hij zich definitief in het pand vestigen.

02. In de andere leegstaande panden creëerden we ruimte voor een tijdelijke expositie voor Zomergemse kunstenaars. Tijdens de allereerste ‘Zomergem Open’ stelden verschillende kunstenaars hun werk tentoon. Ze deden dat in samenwerking met de handelaars van ZOZ die hun klanten in de watten legden met kleine traktaties. Voor het event werd een fietsroute met de verschillende stopplaatsen uitgetekend. Verschillende kunstenaars willen zich nu graag op Lievegems niveau groeperen in een collectief om soortgelijke initiatieven te organiseren.

Instrument

De Vlaamse wetgever heeft met 'het pop-up decreet' (het decreet houdende huur van korte duur voor handel en ambacht (17/06/2016)) een antwoord geboden op de juridische onzekerheid die huurders en verhuurders ondervonden in het kader van pop-ups. Voor het decreet werkten pop-ups vaak met zogenaamde overeenkomsten van bezetting ter bede/gelegenheidshuur. Dergelijke overeenkomsten vallen niet onder de handelshuurwetgeving met als gevolg dat pop-ups zich in een juridische schemerzone bevonden. Bij een geschil viel het risico op een herkwalificatie van de overeenkomst niet uit te sluiten.

Zowel voor de handelaar als voor de eigenaar biedt een pop-up voordelen. De handelaar kan zijn concept voor een korte periode (max. 1 jaar) uittesten. De eigenaar krijgt een tijdelijke invulling waardoor zijn handelspand in de picture wordt geplaatst.

Voor het economisch beleid van gemeenten vormt het pop-up decreet een interessant instrument om mee aan de slag te gaan. Met eigenaars van leegstaande handelspanden kan worden overlegd of men openstaat voor pop-ups. Door vervolgens het concept actief te promoten, worden inwoners uit de gemeente gestimuleerd om te ondernemen en om hun handelsconcept uit te testen.

Aanbevelingen

- Werk samen met handelaars en burgers acties uit

De belangrijkste succesfactor van Zomergem Open is dat er werd samengewerkt met handelaars en burgers. Van bij aanvang werden handelaars en burgers betrokken bij de actie. Zo waren de betrokkenen niet alleen mee de uitvoerders, maar ook de bedenkers van de acties, wat de reikwijdte van de actie aanzienlijk versterkt.

- Monitor de leegstand

Als gemeente heb je best een goed zicht op de leegstaande handelspanen in het kernwinkelgebied. Door de leegstand te monitoren, kan je nagaan hoe het met de lokale economie gaat. De leegstand is een soort kwaliteitsindicator voor de handelskernen van de gemeenten. Ga ook na wie de eigenaars van de panden zijn. Zo kan je makkelijk contact opnemen voor bv. een pop-up initiatief.

- Monitor de voorzieningen

Maak als gemeente een overzicht van de aanwezige voorzieningen en winkels. Zo kan je kort op de bal spelen als een ondernemer zich in de gemeente wil vestigen. Zomergem had geen fietsenmaker, maar slaagde er met succes in om via een pop-up verhaal iemand aan te moedigen om de sprong te wagen.

- Communiceer gericht en samen met de ondernemers

Het doel van dergelijke acties is om meer dynamiek in de dorpskern te creëren. Dit behoeft geen grote financiële inspanning van de gemeente. Met enkele gerichte communicatieve inspanningen kom je al een heel eind.

02 Vergroenen: een nieuw park in Merelbeke

Merelbeke wil in de wijk Flora, nabij de Gentse stadsrand, meer groenbeleving creëren. Daarom heeft de gemeente in het centrum van de buurt een deel van een private tuin aangekocht. De doelstelling is om er een publiek park van te maken waar groenbeleving centraal staat. Samen met bewoners werden ideeën over de inrichting en de naam van het park verzameld. Op een participatieve manier zet de gemeente dus volop in op groene kernversterking.

In het RUP 'Merelbeke-Station' werd ingezet op de creatie van parkzones. Vooral de zone achter de kerk van Flora bood hiervoor potentieel. Tijdens de planvorming werden dan ook gesprekken gevoerd met de eigenaars van deze parkzone. Één eigenaar hapte toe en de gemeente kocht begin 2018 een private tuinzone aan midden in het centrum van Flora, deels bebost en met een oud indrukwekkend serregebouw op.

Door een groene impuls te geven ontstaat er ook een nieuwe sociale dynamiek in de buurt.”

- Tim De Keukelaere – Schepen Ruimtelijke Ordening Merelbeke

Nu de gemeente een zone had die ze tot publiek park kon omvormen, wou ze graag weten hoe de bewoners over de inrichting van deze zone zouden denken. Samen met het Regionetwerk Gent, het bewonersplatform Flora en enkele geëngageerde bewoners van de wijk werd tijdens verschillende vergaderingen nagedacht over een mogelijk evenement. Een bezoek aan de site, begin juni, maakte voor iedereen duidelijk dat het om een bijzondere plek gaat: een rustpunt in de voorstedelijke kern, waarbij de restanten van de serregebouwen verwijzen naar het rijke tuinbouwverleden van de wijk (die niet toevallig de naam 'Flora' draagt). De geëngageerden besloten om op woensdag 15 augustus een evenement te organiseren waarbij het park al voor één dag geopend werd. Daarbij zou de voornaamste bedoeling zijn van de bewoners (en dus toekomstige gebruikers) te vernemen hoe zij de toekomstige inrichting van het park zien.

We hebben het park opgedeeld in drie stopplaatsen waar burgers dan telkens hun ideeën over de toekomstige inrichting konden opschrijven: de 'toegangsweg', 'de boomgaard' en 'de serre'. In een aparte doos verzamelden we alle naamvoorstellen voor het park. De vorige eigenaars gaven toelichting over de geschiedenis van het park, de vroegere tuinbouwserre, historische elementen zoals de 19e-eeuwse bakstenen oven en schoorsteen,... Met een 120-tal bezoekers was het een geslaagde namiddag. Nadien hebben er een aantal mensen van de buurt een potluck georganiseerd.

Instrument

De kwaliteit van lokale groenzones verhoogt de woon – en belevingswaarde van buurten. Groene ruimten creëren de mogelijkheid om te sporten, stimuleren ontmoeting en bevorderen het welzijn van mensen. De Vlaamse overheid wil steden en gemeenten ertoe aanzetten om aandacht te hebben voor kwaliteitsvolle groenblauwe structuur. De verdichtingsopgave moet samengaan met vergroening en een kwaliteitsvolle publiek ruimte. Het Draaiboek Groenplan geeft richtlijnen mee bij het opmaken van een lokale groenvisie.

Aanbevelingen

- **Vergroening van de publieke ruimte is ideaal voor participatie op wijkniveau**

Denk je er als gemeente aan om extra groenvoorzieningen te creëren? Dan is dat een ideale gelegenheid om de publieke ruimte op een participatieve manier te hertekenen. Groen speelt een belangrijke rol voor de leefbaarheid en de woonkwaliteit van de wijk. Buurtbewoners worden graag betrokken bij dit soort van processen en hebben goede ideeën waar de gemeente misschien nog niet aan heeft gedacht.

- **Werk een coherente groenvisie uit**

Kwaliteitsvolle groenvoorzieningen zijn een belangrijke hefboom om de lokale biodiversiteit te verbeteren. Door een coherente groenvisie uit te werken koppel je als gemeente het nuttige aan het aangename: beheer en esthetiek van het openbaar domein gaan hand in hand.

03 Circulaire economie in Deinze

Deinze zet fors in op winkelen en beleving in haar stadskern. Die inspanningen werpen haar vruchten af. De Tolpoortstraat werd geconfronteerd met structurele leegstand, maar geraakt meer en meer gerevitaliseerd. De concurrentie met e-commerce en grote winkelketens gaan lokale handelaars aan door creatieve acties op poten te zetten en door in te zetten op kwaliteitsvolle producten en nabijheid. Toch zijn er een aantal panden die zeer moeilijk in te vullen zijn. Zo is er in de Tolpoortstraat een groot commercieel pand dat destijds op maat van een grote winkelketen werd ontworpen, maar die nooit door de keten werd ingevuld.

Voor steden en gemeenten is het moeilijk om iets aan deze problematiek te doen. De VRP en BBL beseffen dit ook en lanceerden het project 'circulaire gemeente voor de toekomst'. De bedoeling was dat steden en gemeenten door experts (ruimtelijk planners, architecten, economen, bestuurskundigen en mobiliteitsdeskundigen) een bepaald problematisch handelspand onder de loop konden laten nemen. Tevens werden circulaire oplossingen bedacht in enkele workshops die de lokale economie ten goede komt: het pand omvormen tot startersincubator, er een lokale biomarkt van maken of een nieuwe werkplek vol maakateliers creëren.

De stad Deinze besliste bovendien om het pand aan te kopen om er verder circulaire initiatieven te faciliteren.

Instrument

De stap zetten van ideeën naar praktijk vergt tijd, maar vooral ook de nodige middelen. Het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) geeft lokale besturen een financiële duw in de rug door verschillende premies rond handelskernversterking uit te schrijven. Subsidie aankoop handelspand: CBS nog beslissen.

Ook de provincie Oost-Vlaanderen geeft subsidies aan besturen die hun lokale economie op een vernieuwende manier willen stimuleren.

Aanbevelingen

- Reculer pour mieux sauter

Soms is het aangewezen om op korte termijn wat meer tijd te nemen om goede strategische oplossingen te bedenken in functie van de langere termijn. Samen met de VRP en BBL stapten we in een eenjarig inhoudelijk traject voor een nieuwe invulling van een handelspand. Door workshops te organiseren met het bestuur, experts en ondernemers ontstond er een geëngageerde groep van mensen met goede ideeën met als streefdoel een win-win situatie te creëren voor iedereen.

- Faseer en stel duidelijke doelen

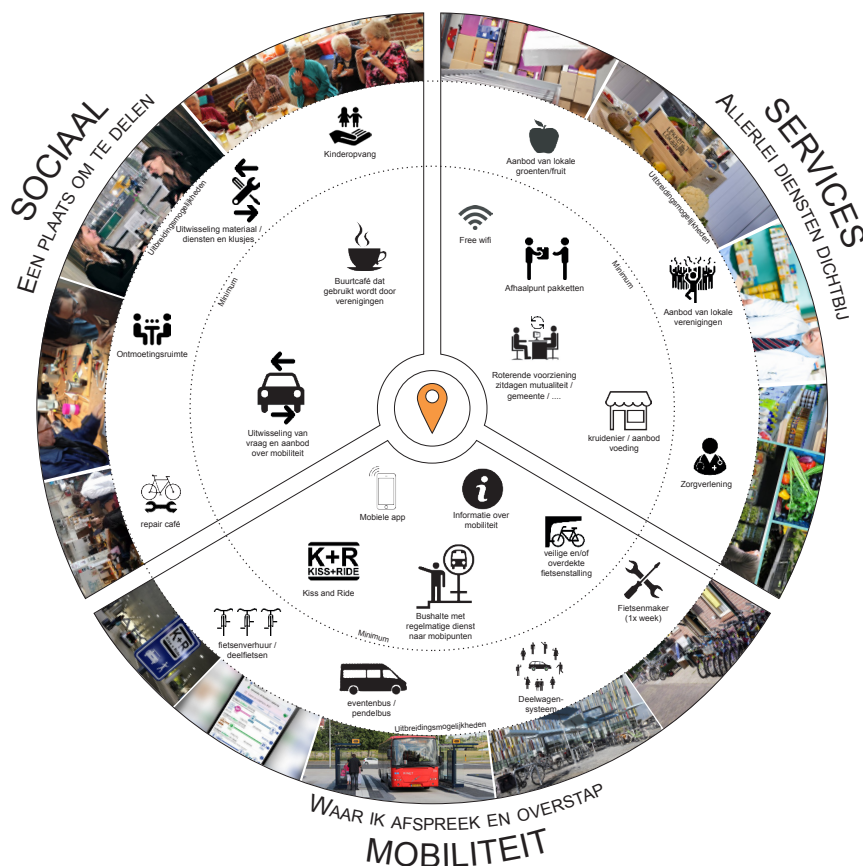
Een belangrijke les die wij geleerd hebben is dat de aanpak van dergelijk plan gefaseerd moet worden. Bij aanvang moet het speelveld open zijn, maar naarmate het traject vordert moeten er keuzes gemaakt worden en moeten er steeds meer gericht gewerkt worden. Op die manier zit er een natuurlijke vooruitgang in het dossier en hebben de deelnemers bij elke stap een gevoel van voldoening en vooruitgang. Te vaak blijven dergelijke dossiers steken bij denk- en planningswerk waardoor het engagement afneemt. Door in elke fase specifieke doelstellingen naar voor te schuiven, kreeg het project in Deinze steeds meer vorm en bleef iedereen enthousiast en geëngageerd om het project tot een goede einde te brengen.

“Het beeld dat Jonathan Holslag van Vlaanderen in 2055 schetst, inspireert ons om werk te maken van een mooier Deinze dat kansen biedt aan lokale ondernemerschap en dat inzet op creativiteit en inventiviteit. Vandaag maken we de toekomst”

Jan Vermeulen – Burgemeester Deinze

04 Centraliseren: het dorpspunt in Sint-Kruis-Winkel

Sint-Kruis-Winkel is een dorp dat in het Gentse havengebied ligt. Met een lage bevolkingsdichtheid en een slinkend voorzieningenapparaat wordt het geconfronteerd met leefbaarheidsvraagstukken waar veel dorpen in Vlaanderen voor staan: kan de lagere school er blijven, dreigt de bakker de boeken toe te doen, zijn er middelen voor nieuwe sportinfrastructuur, is er voldoende gemeentelijke dienstverlening voor de bewoners? Hoe organiseren we de mobiliteit in en naar afgelegen gebieden?

Vele Europese regio's kampen met dezelfde 'krimpuitsdaging'. Ook in Vlaanderen is dit niet nieuw. In Beveren aan de IJzer, de Westhoekstreek, sloeg men de hand aan de ploeg en richtte men een dorpspunt op. Een 'Dorpspunt' steunt op verschillende pijlers: ontmoeting, dienstverlening, sociale economie en mobiliteit. In Beveren neemt vzw De Lovie (een organisatie ter ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking) de dagelijkse werking van het 'Dorpspunt' op. Voor de vzw is het dorpspunt een vernieuwend project om dagbesteding voor hun cliënten uit te bouwen in de vorm van dienstverlening voor de inwoners van Beveren.

Die formule was zeer geschikt voor Sint-Kruis-Winkel, omdat vzw Kompas (een soortgelijke organisatie) er is gevestigd. In nauwe samenwerking met hen en met het OCMW van Gent, dat er een antennewerking heeft, legden we de basis voor een dorpspunt. We organiseerden infosessies over autodelen, zodat de mobiliteit van mensen in het dorp verbetert. We zetten een proefproject op met een evenementenbusje van de vzw. In het dorpspunt is er ook een mogelijkheid om pakjes op te halen...

“Een buurtpunt is geen kwestie van een vlag planten en wachten tot de mensen erop afkomen. Dorpen functioneren volgens hun specifieke sociale context.

Christine Vervaet – Stad Gent (dienst participatie)

Instrument

De voorbije jaren verdwenen steeds meer winkels, cafés en diverse diensten uit kleinere kernen. Er wordt geschrapt in het aanbod openbaar vervoer en openbare diensten, ontmoetingsplaatsen verdwijnen. Inwoners buiten de dorps- en stadskernen zijn voor zowat alles aangewezen op de auto. Een dorpspunt biedt hier een antwoord.

Het Netwerk Duurzame Mobiliteit erkent deze problematiek en helpt samen met Cera en het Innovatiesteunpunt voor Landbouw en Platteland lokale spelers op weg om een dorpspunt (“een buurtpunt”) op te richten. Met het Regionetwerk Gent maakten we deel uit van dit lerend netwerk. We dienden dan ook een dossier om extra ondersteuning te krijgen in het verder uitbouwen van het dorpspunt in Sint-Kruis-Winkel.

Aanbevelingen

- Ken de context

Voor de oprichting en vormgeving van een buurtpunt/dorpspunt is het essentieel om de lokale context goed te kennen. Welke noden zijn er en welke mogelijkheden zijn er? Deze situatieschets is essentieel om een duurzaam en goed functionerend buurtpunt op te kunnen richten. Eens dit lokale beeld opgemaakt is, kan er concreet gezocht worden naar oplossingen of kunnen opportuniteiten benut worden.

- Met verenigde krachten

Voor de oprichting en vormgeving van een buurtpunt/dorpspunt is het essentieel om de lokale context goed te kennen. Welke noden zijn er en welke mogelijkheden zijn er? Deze situatieschets is essentieel om een duurzaam en goed functionerend buurtpunt op te kunnen richten. Eens dit lokale beeld opgemaakt is, kan er concreet gezocht worden naar oplossingen. Bij deze zoektocht is het essentieel om de lokale actoren (burger, bestuur en middenveld) te betrekken. Zo bekomen je niet alleen een (breed) draagvlak, maar ook een gevoel van eigenaarschap. Beide zorgen ervoor dat verschillende lokale actoren hun schouders willen zetten onder het buurtpunt, wat een grote meerwaarde is voor iedereen. Het buurtpunt-verhaal is er dus eentje van samenwerking.

- Grijp het moment

Net zoals bij de andere projecten is het belangrijk om gefaseerd aan de slag te gaan. Elke fase van het project moet een bepaald doel voor ogen hebben en gelimiteerd zijn in de tijd. Zo gaat er geen momentum verloren, blijft de betrokkenheid hoog en groeien zowel het dorpspunt als het netwerk errond.

- Bewaar evenwicht tussen verschillende actoren

De timing en het realiseren van doelen is wel een moeilijke evenwichtsoefening. Een dorpspunt wordt idealiter gedragen door verschillen types van actoren. Deze mix van actoren heeft diverse doelstellingen, middelen, snelheden,... De verwachtingen tussen de actoren kunnen aldus sterk verschillen. Het is dan ook aan te raden om deze zo goed mogelijk te stroomlijnen en het evenwicht tussen de actoren te bewaren.

05 Werken in de eigen gemeente: co-working in Lochristi

De mobiliteitsdruk in Vlaanderen neemt almaar toe. Mensen pendelen in lange files naar het werk. Ze verliezen hiermee heel wat kostbare tijd. De duurtijden van enkele reizen naar het werk, opleiding of school illustreren dit.

In Lochristi is:

- 15% van de inwoners langer dan één uur onderweg;
- 41% tussen een half uur en een uur onderweg;
- 28% tussen een half uur en vijftien minuten onderweg;
- 16% minder dan vijftien minuten onderweg (bron: gemeentemonitor 2017).

Een van de deeloplossingen voor deze beleidsuitdaging is om het werken in de eigen stad of gemeente te stimuleren. Dit kan o.m. worden bewerkstelligd door co-workingspaces op te richten.

Een co-workingspace is een aangename en flexibele werkplek waar mensen op regelmatige basis gebruik van maken om te werken. Het is een moderne kantoorruimte die wordt uitgebaat en beheerd door een (groep) lokale ondernemer(s), creatievelingen of geëngageerde burgers.

Instrument

Oproepmethodiek

- Fase 1: Oproep-document

De gemeente schrijft een oproep uit voor ondernemers die een co-workingspace in hun bedrijvencentrum, kantoorruimte of bedrijf willen aanbieden. De oproep bevat de volgende elementen:

- Uitleg waarom de gemeente het werken in de eigen gemeente wil aanmoedigen;
- Uitleg zoektocht naar (een) geschikte private partner(s) in de gemeente;
- Uitleg kandidaatstelling en selectieprocedure.

De gemeente schrijft een opdrachtdocument uit waarin staat dat het bestuur het werken in de eigen gemeente wil aanmoedigen. Daarvoor zoekt de gemeente een private partner om zijn inwoners te stimuleren af en toe in de eigen gemeente te werken. De gemeente neemt hier de rol van matchmaker op. Eerst wordt een private partner gezocht en geselecteerd. De bedoeling is dat deze private partner voor een bepaalde proefperiode (vb. drie maanden) lokale inwoners laat co-werken. Private partijen (bedrijvencentra of andere kandidaten) kunnen zich bij de gemeente aanmelden.

- Fase 2: Infosessie voor burgers

Het voordeel voor de private partner is dat de gemeente actief communiceert en burgers zoekt die graag enkele dagen in de week/maand in de gemeente willen werken. De geïnteresseerde burgers krijgen een toelichting tijdens een avondsessie bij de private partner.

- Fase 3: Proefperiode

De burgers kunnen voor een bepaalde periode (vb. drie maanden) kostenvrij/ tegen een democratische prijs (afhankelijk van de geselecteerde partner) in de eigen gemeente werken.

- Fase 4: Evaluatie

Na de proefperiode evalueert de private partner samen met de co-workers of zij met het project willen verdergaan.

Het pilootproject zal worden uitgerold in 2019-2020.

06 Cocreëren in de eigen gemeente: Destelbergen

De Tramstraat in Heusden (Destelbergen) is een karakteristieke winkelstraat waar vroeger veel handelszaken waren gevestigd, maar die nu door e-commerce en andere ontwikkelingen nood heeft aan een economische revitalisering. Een pand dat al meer dan tien jaar leegstond was hiervoor exemplarisch en wilden we op een creatieve manier een invulling geven.

Hiervoor organiseerden we een co-creatie-evenement waar geïnteresseerde burgers hun ideeën konden spuien: mensen konden vertellen wat ze in hun gemeente misten, wat ze graag in het leegstaande pand zouden willen doen en welk initiatief ze eventueel zelf zouden willen nemen. Via een workshop- en brainstormmethode verzamelden we alle ideeën en stimuleerden we mensen om initiatief te nemen. Sindsdien gingen er af en toe workshops door, organiseerden mensen yoga-sessies en gebruikten verschillende ondernemingen de ruimte om vormingen voor hun personeel te organiseren. We zagen dat door een kleine creatieve prikkel te geven er wel wat meer leven in de brouwerij kan komen.

Instrument

Door burgers, bedrijven en middenveldorganisaties actief te betrekken bij het lokaal economisch beleid kan een nieuwe dynamiek ontstaan. Samen initiatief nemen door b.v.b. een cultuurevenement, een lezing, filmvoorstelling of debat te organiseren verhoogt de belevingswaarde van de dorpskern. Tevens verhoogt dit de betrokkenheid van burgers en zorgt dit ervoor dat de gemeente de vinger aan de pols kan houden en zicht te hebben op de noden van de mensen.

Aanbevelingen

- **Niet bij de pakken blijven zitten, maar doen**

Bij concrete beleidsuitdagingen zoals het aanpakken de leegstand, is het een grote meerwaarde dat de gemeente als dynamische organisator en facilitator optreedt. Daarbij moeten er niet meteen grote plannen worden gemaakt, maar kan er gekozen worden om te werken aan een specifieke doelstelling.

- **Geen invulling opleggen, maar initiatief van onderuit aanmoedigen**

Bij participatietrajecten weten burgers best wat ze zelf willen. Geef als bestuur de ruimte om die ideeën te laten kiemen. Het is veel duurzamer om die initiatieven van onderuit aan te moedigen, dan een bepaalde invulling te willen opleggen.

- **Evenwicht bewaren tussen privaat en publiek belang**

Werk je samen met private partners, dan is het belangrijk om het evenwicht te bewaren tussen het privaat en publiek belang. Een leegstaand pand invullen geeft een nieuwe dynamiek in de dorpskern (publiek belang), maar komt ook de eigenaar ten goede (privaat belang). Als gemeente moet je goed dit evenwicht bewaren.

“Door burgers, bedrijven en organisaties actief te betrekken bij het lokaal economisch beleid kan een nieuwe dynamiek ontstaan. De gemeente faciliteert het overleg en stimuleert op die manier samenwerking en ondernemerschap”

Elsie Sierens, Burgemeester Destelbergen

07 Innoveren: techniekacademies en fablabs: Destelbergen, Lochristi, Maldegem en Evergem

De snelheid waarmee de economie evolueert is enorm. Binnen het Regionetwerk Gent denken we op verschillende manieren na over hoe we ervoor kunnen zorgen dat we ons onderwijs, onze burgers en ondernemers klaarstomen en weerbaar maken voor de voortschrijdende technologische transformaties. De uitrol van het Maldegemse FabLab in de bib en de opstart van enkele Techniekacademies in Destelbergen, Lochristi en Evergem zijn daar het resultaat van.

Een FabLab (Fabricationlaboratory) is een lokaal ingerichte innovatieve werkruimte, waar machines, apparatuur en software voor een breed publiek ter beschikking worden gesteld, lezingen en vormingen over wetenschap, economie en technologie doorgaan, waar ondernemers en burgers elkaar ontmoeten en ideeën uitwisselen. In een FabLab leren kinderen, jongeren, studenten, creatievelingen en (startende) ondernemers werken met de nieuwste machines en software. Deelnemers krijgen er de basisprincipes van 3D-printing, programmering, robotica en 'internet of things' onder de knie. Ze gaan meteen ook zelf aan de slag. Het FabLab is met andere woorden een lokaal laboratorium voor de economie en onderwijs van de toekomst.

Instrument

Machines, apparatuur en software om een Fablab te installeren zijn vaak erg prijzig en voor gemeenten onhaalbaar om zelf aan te schaffen. Daarom stimuleert Vlaanderen via verschillende hogescholen zogenaamde techniekacademies, wetenschapsacademies of STEM-academies. Tegen een voordelig tarief organiseren de hogescholen pedagogische begeleiding voor kinderen van 10 tot 12 jaar of 12 tot 14 jaar. Ze krijgen de basisprincipes van 3D-printing mee, leren programmeren en zetten mini-robotica in elkaar. Als gemeente kan je een lokaal ter beschikking stellen of een ideale ruimte zoeken. In Lochristi vonden we het ideaal om de techniekacademie te laten doorgaan in een bedrijvencentrum waar een aantal inventieve ondernemingen gevestigd zijn. Jong geleerd is oud gedaan.

“Iedereen weet dat de Vlaamse arbeidsmarkt al jaren met een structureel tekort aan technische en wetenschappelijke profielen kampt. Zelfs in crisistijden raken de vacatures niet ingevuld. Dit is een duidelijk signaal dat er te weinig jongeren voor een technische loopbaan kiezen. De gemeente kan een belangrijke rol spelen om kinderen vertrouwd te maken met techniek.”

Frederic Driesbeke – Schepen economie Lochristi

Aanbevelingen

- Stap uit comfortzone

Duaal leren en STEM-opleidingen zijn vandaag de dag niet meer weg te denken uit de maatschappij. Toch is de stap om over te gaan naar dergelijke opleiding te hoog of is het aanbod nog te weinig gekend. Initiatieven zoals de techniekacademies vormen hierop een antwoord. Zij zijn laagdrempelig en voorzien een leuk en interessant aanbod. Gemeenten en scholen kunnen eenvoudig intekenen op dit aanbod en de vruchten plukken van dit aanbod.

08 Delen: autodelen in Assenede

Een belangrijk thema van het versterkt streekbeleid is circulaire economie. Vandaag is circulaire economie een hot topic en proberen verschillende actoren in te zetten op circulariteit. De mogelijkheden om tot een circulaire economie te komen zijn divers: recyclage, deelsystemen, modulair ontwerpen, reststromen valoriseren,...

Ondanks de brede belangstelling voor het thema is er toch enige terughoudendheid bij lokale besturen om het circulaire pad te bewandelen. Meerdere oorzaken liggen aan de basis van deze terughoudendheid: het (hogere) kostenplaatje, de beperkte schaalgrootte van de gemeente, logistieke problemen, het abstractieniveau.

Daarom hebben we besloten om in te zetten op een laagdrempelig pilootproject. We wilden bewust voor praktijkvoorbeelden gaan, omdat dit de beste manier is om lokale besturen vertrouwd te maken met het concept. Het idee van autodelen geraakt in een stedelijke context steeds meer ingeburgerd en ook in landelijke gemeenten is men wel voor het idee te vinden.

De gemeente Assenede heeft in haar lokaal klimaatactieplan beslist om een autodeelsysteem in de gemeente op poten te zetten. Dit heeft een positieve impact op de CO₂-reductie en helpt de mobiliteitsproblematiek aan te pakken. We gingen hiervoor in zee met de organisatie Autodelen.net.

“Wie zijn aan auto deelt, is zich beter bewust van zijn verplaatsingsgedrag. Als er geen eigen wagen op de oprit staat, moet elke verplaatsing gepland worden. Als gemeente proberen we deze planning te versoepelen door een autodeelsysteem te ondersteunen”

Servaas van Eynde – Schepen Assenede

Aanbevelingen

- Meer dan een leuk idee

Verschillende initiatieven ter ondersteuning van het klimaat worden van losgekoppeld van een ruimer klimaatperspectief. Hierdoor zijn dergelijke klimaatacties meer een 'leuk idee' veeleer dan een onderdeel van een grootschalig klimaatinitiatief. Voor het autodeel-project in Assenede hebben we echter van in het begin een sterke koppeling gemaakt met het klimaatplan van de gemeente. Het autodeel-project is daardoor een onderdeel van een grootschaliger plan.

Dergelijke aanpak heeft verschillende voordelen. Zo krijgen we een groter draagvlak, meer bewustwording en vooral een meer integrale aanpak van de milieuproblematiek.

Een opstap naar een regionaal verhaal

Hoe meer autodeelsystemen er worden opgezet in een regio, hoe performanter dergelijke initiatieven worden. Door ook andere initiatieven naar gedeelde mobiliteit in verschillende gemeenten te faciliteren, werk je als regio aan het terugdringen van de automobiliteit.

- Ga in dialoog

Het is belangrijk om in dialoog te gaan met de verschillende lokale stakeholders. Enerzijds om de lokale context te kennen. Aan de hand van cijfers en kaartmateriaal kan er al een beeld geschetst worden van deze context, maar deze strookt niet geheel met de realiteit.

Door in dialoog te gaan, krijgen we een correct beeld van de mogelijkheden, noden, wensen,... Het spreekt voor zich dat dit bepalend is voor eender welk project.

Anderzijds is de dialoog nodig om draagvlak en eigenaarschap te creëren. De zorg voor het klimaat is immers een gedeelde last of uitdaging die niet door één partij gedragen kan worden.

Een blik op de toekomst

De kernen waar pilootprojecten werden opgestart vertonen grote verschillen wat betreft voorzieningen, dichtheid, knooppuntwaarde en landschappelijke kwaliteit. Om die ruimtelijke diversiteit inhoudelijk wat structuur te geven, deden we beroep op de studie 'ontwerpend onderzoek naar kernversterking in Vlaanderen'.

In de studie maakt men onderscheid tussen dienstendorpen, stadsranddorpen, knooppdorpen en landschapsdorpen. Het voordeel van zo'n typologie is dat het theoretische ordening brengt in de vele dorpen die de regio rijk is. Tegelijk bood het ons een raamwerk om een verschillend type van kern te koppelen aan een verschillend type van pilootproject. Kon een tijdelijke invulling werken in kleiner dienstendorp als Zomergem? Welke concepten konden worden uitgetest in landschapsdorpen als Watervliet en Sint-Kruis-Winkel?

Het ontwerpend onderzoek naar kernversterking in Vlaanderen was tevens een inspiratiebron voor het instrument van de Bouwmeesterscan. Ook binnen het Regionetwerk Gent werken we volop aan de wetenschappelijke onderbouwing van het ruimtelijk beleid.

Kernenprofiel

Er zijn meer dan honderd kernen in de regio. Ze staan elk in relatie met de omliggende kernen waardoor ze samen één groot netwerk vormen. Bij kernversterking is het belangrijk om wonen en bijhorende voorzieningen te verdelen, rekening houdend met de ontwikkelingsmogelijkheden van de kernen in het bredere netwerk. Het is daarbij belangrijk om doordachte keuzes te maken bij het selecteren van strategisch gelegen kernen. Op die manier kunnen kernen elkaar versterken in plaats van te beconcurreren.

Om kernen met elkaar te kunnen vergelijken en strategische keuzes te kunnen maken, werkt de Provincie Oost-Vlaanderen een ruimtelijk profiel uit voor alle kernen in Oost-Vlaanderen. Bij deze oefening worden de kernen in het Oost-Vlaams Kerngebied eerst opgemaakt. In het IABR-Atelier Oost-Vlaams Kerngebied zullen deze kernenprofielen dan getest worden bij de verschillende demonstratieprojecten en bij het regionale toekomstverhaal.

Bij de opmaak van dit kernenprofiel wordt rekening gehouden met bereikbaarheid, voorzieningenniveau, inwonersaantallen en andere relevante indicatoren. Aan de hand van dit profiel is het mogelijk om in te schatten welke kernen het meest geschikt zijn voor een bepaald type ontwikkeling: bijkomende woningen en voorzieningen en/of bijkomende bedrijvigheid of net niet.

Dit profiel geeft aan waar de focus van kernversterking dient te liggen. Is de kern voldoende bereikbaar, is er behoefte aan extra voorzieningen? Welke kernen kunnen beter een functie in relatie tot de open ruimte opnemen? Het profiel biedt dus ondersteuning om de ruimtelijke ontwikkelingskansen van kernen volgens hun profiel efficiënt in te vullen.

In het Provinciaal Ruimtelijk Beleid zal een kwantitatief en kwalitatief aanbod aan woonmogelijkheden en voorzieningen afgestemd worden op de kern én op de regionale woonopgave.

Meer informatie over de kernenprofielen kan je vinden op <https://oost-vlaanderen.be/wonen-en-leven/ruimtelijke-planning/beleidsinstrumenten/maak-ruimte-voor-oost-vlaanderen-2050.html>

Meer informatie over het IABR-Atelier Oost-Vlaams Kerngebied kan je vinden op <https://oost-vlaanderen.be/wonen-en-leven/ruimtelijke-planning/projecten/oost-vlaams-kerngebied.html>

Een regionaal ruimtelijk afwegingskader voor de Venecoregio

Veneco werkt een regionale visie uit voor haar werkingsgebied en wil deze inschrijven binnen de strategische doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. In plaats van een ad hoc regionaal beleid, zoeken we naar een visie voor de regio en bouwen we aan een afwegingskader voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Op deze manier maken we strategische plekken zichtbaar en bundelen we functies in goed ontsloten knooppunten in functie van:

- Kernversterking en verdichting;
- Vrijwaren van de open ruimte
- Verduurzamen van het mobiliteitsnetwerk;
- Meer draagvlak voor regionale voorzieningen.

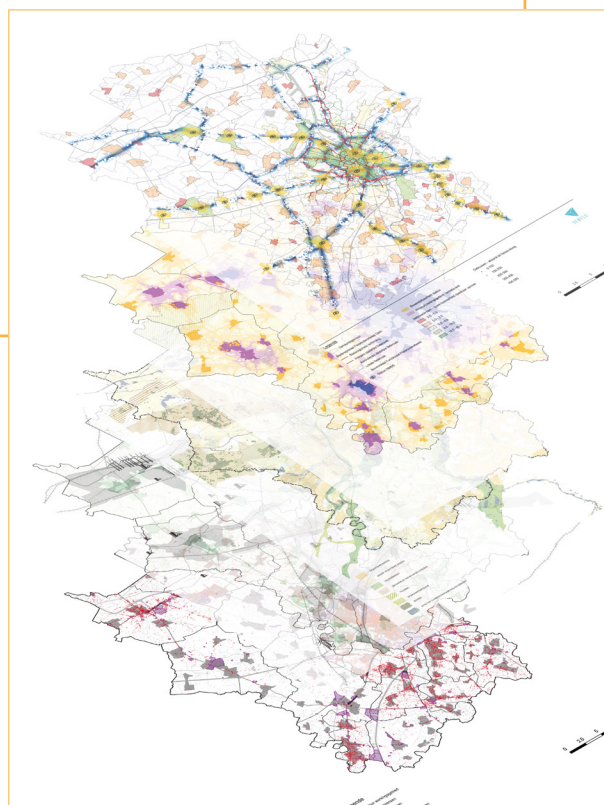
Dit is nodig, want het ontbreekt de regio aan een traditie rond regionale visievorming wat ruimtelijk- en mobiliteitsbeleid betreft. De lokale besturen uit de streek willen dit dan ook graag ombuigen. Met de burgemeestersoverleggen, de vervoerregio en de opmaak van ruimtelijke beleidsplannen in het verschiet, willen zij zich verder inhoudelijk engageren rond een regionaal afwegingskader als basis voor gemeentelijke ruimtelijke beleidsplannen en ruimtelijke projecten binnen de regio.

Vanuit een duidelijke vraag van de gemeentebesturen naar een werkbaar instrument, gaat Veneco een leesbare regionale visie creëren rond strategische plekken voor gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Nieuwe ruimtevragen kunnen zo gefundeerd afgewogen worden via objectieve afwegingscriteria (kernkwaliteiten BRV, duurzaamheidsprincipes, mobiliteit,...) die gelinkt worden aan het regionaal afwegingskader.

In plaats van lokaal ad hoc- beleid, zoeken we dus naar een integrale ruimtelijke aanpak voor de regio volgens een duurzaam afwegingskader voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. We gaan daarvoor aan de slag met de visie-bouwstenen die uit bovengenoemde initiatieven beschikbaar zijn en vertalen ze naar concrete programma's, projecten en acties. De hoofdbedoeling is om de theoretische visie af te toetsen aan de ruimtelijke kernkwaliteiten op het terrein en te bouwen aan de weg naar realisatie.

Meer informatie over het regionaal ruimtelijk afwegingskader kan je vinden op <https://www.veneco.be/nl/nieuws/detail/toekenning-subsidie-pilootproject-brv>

Heeft deze brochure u geïnspireerd? Heeft jouw gemeente ook een interessante locatie om een project te realiseren? Neem dan contact op met het Regionetwerk Gent via benjamin@veneco.be.

REGIO NETWERK GENT

Het Regionetwerk Gent brengt diverse partners uit en rond Gent samen. Over de landsgrenzen heen biedt het netwerk antwoorden op de bevolkingsgroei in de regio en werkt het aan één toekomstvisie waarbij de mens centraal staat. De focus ligt op wonen, open ruimte, werken en verplaatsen.

LOKAAL GRENSVERLEGGEND

